

Entre el 27S i el 20D: construir confluències, exercir sobiranies

Ricard Gomà / @ricardgoma

El 27 de setembre **la lògica plebiscitària va quallar**. D'una banda, les forces polítiques erigides en referents principals d'aquesta lògica obtenen bons resultats: majoria absoluta d'escons elegits amb mandat d'independència (mai abans havia passat) i creixement de Ciutadans molt més enllà de les fronteres socials del seu vot. D'altra banda la participació va ser desbordant. Cap previsió la situava en el 77.5%: un milió més de votants en 5 anys, una altra dada inèdita.

Un marc conceptual (frame) traslladat a l'escenari polític com a factor de mobilització electoral funciona si connecta amb l'experiència i l'esperança de la gent. És la ciutadania qui l'avalua o el refusa, i el 27S el va avaluar: pels resultats, i pel nivell incontestable de participació. **Es tracta, en síntesi, d'una polarització en l'eix nacional, en clau dicotòmica sobre la independència**, que pren força sobre la resta de dimensions del conflicte polític (esquerra/dreta; vell/nou...). A partir d'aquí és rellevant reflexionar sobre tres qüestions:

- 1) genera aquest escenari una dinàmica de fractura social?
- 2) és l'escenari amb més potencial de superació de l' statu quo nacional, de resolució en clau democràtica del conflicte entre Catalunya i l'Estat espanyol?
- 3) dibuixen les pròximes eleccions del 20D una nova finestra d'oportunitat, té sentit batallar per obrir-la?

Cap de les tres qüestions té respostes nítides, però s'hi poden estirar fils de reflexió. Intento respondre aquí aquestes preguntes.

1) Fractura social?

A la societat catalana segueixen predominant lligams interpersonals i col·lectius de tota mena; segueixen predominant dinàmiques de mestissatge i encreuament de vincles. **Estem lluny d'una fractura social**. La clivella política entorn de l'eix socioeconòmic no ha desaparegut (expressa desigualtats col·lectives múltiples i potents), i segueix operant de forma transversal i no acumulativa a l'eix nacional. Tant o més rellevant, l'espai polític que es va forjant entorn de les confluències -Barcelona en Comú, Catalunya Sí que es pot...- reproduceix i articula una valuosa heterogeneïtat nacional, cohesionada pel teixit de **valors del catalanisme popular (el nou catalanisme de la unitat popular?)**.

Existeix, d'altra banda, una base sòlida de polítiques públiques orientades a garantir que llengua i origen no operin com a elements causals de desigualtat o segregació: molt clarament, el model escolar d'immersió lingüística, i les polítiques urbanes del municipalisme d'esquerres. Hi ha tanmateix una realitat punyent on l'origen és factor estructural de discriminació: **l'exclusió de la ciutadania de milers de persones migrants**, fruit d'una normativa estatal d'estrangeria sistemàticament avalada per PP, PSOE, Ciutadans i CiU. I hi ha també un element de risc: l'opció de connectar la qüestió nacional a l'esfera vital i identitària. És significativa, en aquest sentit, l'apel·lació emocional de JxSí al "vot de la teva vida", o la profusió de banderes i cors en la campanya de Ciutadans; en contrast amb el caràcter més laic i republicà del "governem-nos" de la CUP. L'estat propi no hauria d'anar d'identitats personals, sinó de redistribució estructural del poder polític.

2) Millor escenari per la independència?

El procés sobiranista ve impulsat per una gran força ciutadana, i en ell hi participen una pluralitat d'agents polítics. Són dos elements rellevants. La mobilització social el situa en coordenades d'ampliació democràtica. La pluralitat d'actors el fa inclusiu i heterogeni alhora. Sobre aquesta base, s'adopten dues estratègies que defineixen la seva fase més recent. D'una banda, **l'ANC i Òmnium decideixen traslladar la dinàmica ciutadana a l'escenari electoral**, en forma de suport explícit a determinades forces polítiques (des del mateix naixement d'una de les candidatures). D'altra banda, el frame plebiscitari es defineix en termes d'independència i no de sobirania.

“Polaritzar en termes d'independència -en comptes de sobirania i dret a decidir- fa més petit el camp del sí”

Cap de les dues estratègies, al meu entendre, no enforteixen el procés ni ajuden a la viabilitat el full de ruta. L'autonomia dels moviments socials en relació a les forces polítiques ha estat un avenç democràtic al llarg de les últimes dècades. El 27S marca una dinàmica de retrocés en aquest aspecte. I no serà fàcilment reversible. Pel que fa a l'altra qüestió, **polaritzar en termes d'independència -en comptes de sobirania i dret a decidir-** fa més petit el camp del sí. I dibuixa, a més, una trajectòria de resolució democràtica del conflicte nacional menys sòlida i efectiva que fer-ho a través de l'acumulació de forces per arrencar tant el referèndum com els mecanismes jurídics que permetin la viabilitat un resultat d'independència, si aquesta fos la voluntat ciutadana.

3) Eleccions espanyoles?

Catalunya sí que es pot (CSQP) ha intentat, des d'una nova aposta de confluència, articular la visibilitat de l'eix social a la defensa del referèndum vinculant. Els resultats han quedat per sota de les expectatives. Crec que no expressen errades de fons, però sí insuficiències i límits en el model de confluència (hi faltaven actors i dimensió ciutadana) i en el relat polític (presència insuficient de la narrativa constituent i sobiranista).

“La lògica de canvi d'època fa necessària la construcció d'un nou subjecte de confluència com el de BCN en Comú”

La lògica de canvi d'època fa necessària la construcció d'un nou subjecte, fruit d'una confluència ampliada i ciutadana, referent de múltiples cultures emancipatòries, i amb voluntat de generar hegemonia, com ja passa avui amb **Barcelona en Comú**.

Les eleccions generals poden, en aquest sentit, configurar **una nova finestra d'oportunitat**. Clarament, la confluència hauria de gestar-se en clau nacional, responent a les inquietuds i anhels de la gent de Catalunya: la necessitat de derrotar el govern de Rajoy, de superar el règim del 78 i el bloqueig de l'Estat a l'autodeterminació; així com la necessitat d'un horitzó d'esperança entorn de la justícia social, la política neta i la democràcia real. **La xarxa de ciutats del canvi arreu de l'Estat**, expressió tangible d'un municipalisme constituent i guanyador, pot operar com a ancoratge de solidaritat i causa compartida.

El procés constituent català, en tot cas, ha de tirar endavant, en totes les seves dimensions. **Si després del 20D l'immobilisme persisteix, a Catalunya la lògica democràtica ha de resultar**

imparable. Caldrà anar forjant la nova legalitat de ruptura que permeti exercir la sobirania i convocar el referèndum -amb reconeixement i empara internacional- per tal que, amb plenes garanties democràtiques, la gent decideixi lliurement la relació jurídica de la nova república catalana amb l'Estat espanyol. Es tracta, molt en síntesi, de construir confluències i exercir sobirania: avançar en l'articulació d'un nou subjecte (superador d'identitats polítiques preexistents) per guanyar un futur radicalment democràtic (superador d'injustícies socials i nacionals persistents).

Ricard Gomà és professor de Ciència Política (UAB-IGOP) i exregidor d'ICV-EUiA a l'Ajuntament de Barcelona.